

Evlik, insan yaşamının en önemli olaylarından biridir. Bir kadın ve bir erkek, bu "yaşam eşliği"nden (1) geçerek, bir "geçiş töreni" (2) yani düğün ile dünya evine girerler.

"Düğün, topluluk bir olaydır. Genç erkekle genç kızın ve dolayısıyla ailelerinin yeni bir bağla birbirlerine bağlanmalarının bütün toplulukça biltilmesi ve topluluğun da katıldığı törenlerle bu bağın pekiştirilmesi gerekir" (3).

Düğün törenleri ve törenleri, süre ve şekil olarak coğrafi açıdan farklılık gösterse de, temel bir düzi kutlamayı içerir. Özel olarak yemekler hazırlanır, sofralar kurulur, müzisyenler gelir. Aman fotoğrafçıyı ve videocuğu unutmayalım!

Yeni evliliğin zerefine yenilir, içilir, dans edilir, eğlenilir. İnsanlar, en nazik, en iyimser, en gülümser halleriyle bu olayna katılır ve rollerini ola dışarı ederler.

Zamanın uzlaşma keskinde buluşulmaktadır. Tarihi bir unutkanlık yaşanmaktadır. Sanki hiç çelişki, anlaşmazlık ya da uyumsuzluk yoktur. Ama mevcuttur. Bu yüzden düğünlerde, gelin ve damat başta olmak üzere illu taraflar, davetliler ve güahirler, olayı birkaç boyutta birden yaşarlar. Geçmişte yakın ya da uzak geleceğe dair verilen bir karar -evlilik akdi- gündüki zamanda kurlanmaktadır. Başka bir ifadeyle olan olmuştur ve olacak olanlar da bilmemektedir. Sihirli saadet kapıları ardına kadar açılıp evlileri bayır mu edecekler, yoksa halkalı köle mi (1) oluncakları?

Aşında hiç farketmez, siz iyi dileklerini sunun yeter!

Şaka bir yana, "düğün", yukarıda belirtildiği üzere, somut bir "ihtimal" olgusu niteliğini taşıdığı, belirli bir zaman diliminde renk, kıy ve hareketle orulu bir "mise-en-scène"e sahip bulunduğu için sanatçıların ilgisini daima çekmiş, yaratıcı muhayyileli hareket geçirmiştir. Sanat tarihi boyunca, "düğün" temasını kosmen ya da tamamen ele alarak, herhangi bir bağlamda işlemiş çok sayıda eser vardır.

İnsan kalitesi ile psikolojisinin, en kristalle halleriyle yansıdığı sözkonusu fenomen, bilhassa sinemacıları, cazip bir dramatik yapı sunar. Bu, flashback'lar dahil muhtelif paralel anlatımlarda bezeli, kahramanlarının marziyle hesaplaşığı, anı taşıdığı, istikbal konusundaki gülelerini/gözübüleklerini anladıkları ya da idrak edemedikleri bir biçim/şeker ilkişisidir. Dolayısıyla, kavramsal olarak, kaderim ağlarını orduğı eşir bir melodram modelidir.

Şu anda bizi ilgilendiren bir başka kavramsal sorun daha var: "Türk filmi". Bu tanımlama yapıldığında neyin kastedildiği malumdur. Sinemada dil yerisini kullandığıdaki beceriksizlik, bayağılık, mimikçilik vs. Sözkonusu fenomen, sinema tarihi içinde meydana gelmiş en

Bir Düğün Masalı

SİMBER ATAY

ilgiç oluşumlarından biridir. Yaratıcılık ve eleştirisi için bir mahkumiyettir. Öyle ki kronik olarak, ilk alan için kompleksliği, ikinci alan için de şartlanmışlığı neden olmuştur. Artık pek ciddiye alınmıyorsa da izleri, hâla ve bilhassa eleştirmenlerin dimağında mevcuttur. Halbuki filmeler, zamanın ve coğrafyanın önyargı potansiyelinden azade, her seferinde yeni birer yapıttır ve bu prensip dahilinde değerlendirilme yapılabılır.

Gelelim *Bir Düğün Masalı*'na: *Yönetmen: Ragıp Taranç; Fikri Kartelli; Görüntü Yönetmeni: Onur Çakaloz; Senaryo: Zuhâl Çetin; Kurgu: A. Bahadır Özkam; Müzik: Berrak Taranç; Yapımcı: Faruk Kalın, T.C. Kültür Bakanlığı ile Dolaz Eşit Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Ortak Yapımı, 1993; Süre: 1 saat 23 dakika. Oyuncular: Gülşen Tuncer (Ayten), Şener Kökçaya (Ekrem/Şahap), Esin Varlıyağcı (Maide), Evren Sertler (Kenan), Şafak Sezer (Adnan), Özdemir Nutku (Muzaffer).*

Ege'de bir sahif kasabası. Maide ile Kenan'ın düğünü yapılmaktadır. Düğün alayı, orkestra eşliğinde kız evinden hareket ederek şehir türi atar, fotoğraf çekintir vs. Sonra sıra düğün ziyafetine gelir. Ancak o zamana dek, kahramanların yakk hayatları çektikleri şu yuzine çikmiş, bir ritüel etme kalmıştır. Diğer yandan sofrada fırtına kopmak üzeredir...

Filmin kahramanları, çifte oluşumlar sergilemekte ya da çifte oluşumlar içinde yer almaktadır. Maide'nin iki kadibi vardır; her ikisi de eski arkadaş ve avukat. Kızı, gerçekten seven Adnan, ama onunla evlenen Kenan'dır.

Maide, eşselliğe larşı hiçbir dışavurumu olmayan nötr biridir. Oysa Ayten, romantoman sempitömleri gösteren didaktik bir kadındır. Böylelikle ana-kız, birbirlerine 180 derece ters düğün kişilik özellikleriyle bir çift oluşturur.

Orijinal bir üslup bütünlüğüne ulaşamamışsa da, sözkonusu arayış film boyunca hissediliyorsa da, bir düğünün masalsı entrikası, cazip bir biçimde ve Ege'ye özgü rengarenk kültürel yakamozlarn ılıtısıyla somutlaşmış.

Diğer yandan gelin, zaten bir şizofrenidir. Kendisi ve kendisi, sımsıkı kapalı bir reysel evreninde girtirke yoğunlaşmış iliz/ortak yaşamı sürdürmektedir.

Peşki, filmün iki yönetmeninin olmasında acaba ironik bir tesadüf müdür? Düğün boyunca, flashbackler ile bir ritüel aile problematigi aktardır. Dolayısıyla entrika odığı, iki gencin düğünlemlerinde Ayten ile Ekrem/Şahap ilkişisine kayar. Bu bağlamda, "ambitigüme", paradedol olarak filmün esprisini belirleyen tonu fakatördür.

Ekrem (Maide'nin babası) ve Şahap (Maide'nin amcası), ikiz kardeşler. Ekrem, Ayten'in kızlarını kendisinden olmaması gelmekdeki ofekli ritüel nesneliyle muhabbet teşebbüs eder. Şizofrenik, alkolik ve masoz bir kişi olan Şahap ise, o sırada bilmiş, sızce olaya karışır ve silahle kendine ne doğrultarak atar eder. Ekrem, kaan muhayret, yoksa intihar mu oldığına razı mu görünür, belki de herbirinin ortak projesi bulunan ölümün akabinde kaidemine yerine geçiverir. Böylece hem sözkonusu sorgulama/soruşturmasından kurtulmuş, ancak kimliğini de ebediyen kaybetmiştir. Diğer bir ifade ile babalık konusuna berraber, bir birey olarak yeriyandırlığı bulun, işlevlerinden feragat etmiştir. Yine de Ekrem, Şahap paramoyasıyla yapamasa devam eder. Filminde bununla ilgili bir sahne vardır: Ayten ile Ekrem/Şahap, fakatın bir gece çalmaktadır. İkisi ya da üçü birden yataktadır. Alınarak muska, rakı, delileri, muhabbeti... Oysa bahsettiğimiz ritüel hadise çoktan olup bitmiştir. Etiliklik, görünümde ve toplumsal kimlikte açısından sona ermiştir ancak hilen sommektedir. Yani Ayten ve Ekrem, akıllıhanet adına bir hüpkörni senaryosunu, sahneye koymaktadır. Klasik burjuva dilaki, sorunun yapılmak/yapılmak değil, yapılanın iyi kamufle edildi/edilmediğini oluşt!

Bir Düğün Masalı, Taranç ve Kartelli'nin, birer akademisyen olarak ucun anlamda gerçekleştirdikleri ilk uzun metraj çalgına. Filme katkıda bulunan diğer pek çok kişi de Güzel Sanatlar Fakültesi müders vermekte ya da öğretim görevindedir.

Sonuçta, orijinal bir üslup bulunmuş, ulaşılamamışsa da, sözkonusu arayış film boyunca hissediliyorsa da, bir düğünün masalsı entrikası, cazip bir biçimde ve Ege'ye özgü rengarenk kültürel yakamozlarn ılıtısıyla somutlaşmış.

Malum çağrışı tekrarlasyonunu Sinemaya gelin!

Fiction Ülkesi'nin iki tutkulu müellirinin, Taranç ile Kartelli'nin eserin seyredini:

Müstesna beyecanlar sız belkifin, nat ve hayat adına!

(1) Prof. Dr. Sedar Vezo Özbek, *Halkların İnanışları* (1976, 77, G.S.F. İnanı)

(2) Prof. Dr. Petey Nuhî Bonato, *Türk Filmü ve Gençlik Yarıncısı*, İstanbul, 1973, s. 29.

(3) a.g.e., s. 215.